

Úvod do vyšetrovania kybernetickej kriminality a digitálnych stôp

Meno a priezvisko

XX.XX.XXXX

Východiskový právny rámec (I.)

- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon
- **Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok**
- Zákon č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti
- Budapeštiansky dohovor o počítačovej kriminalite (Dohovor Rady Európy č. 185)
- Zákon č. 171/1993 Z. z. zákon o policajnom zbore

PLÁN [OBNOVY]

Východiskový právny rámec (II.)

- Relevantným právnym predpisom bude v procese vyšetrovania predovšetkým **Trestný poriadok**
- Ten v § 1 stanovuje, že upravuje *postup OČTK a súdov* tak, aby trestné činy boli náležite zistené, ich páchatelia boli podľa zákona spravodlivo potrestaní a výnosy z trestnej činnosti boli odňaté, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody FO a PO

Štádiá trestného konania

Predsúdne konanie

Postup pred začatím trestného stíhania (predprípravné konanie) (fakultatívne)

Prípravné konanie

Konanie pred súdom

Preskúmanie a predbežné prejednanie obžaloby

Hlavné pojednávanie

Opravné konanie (fakultatívne)

Vykonávacie konanie

Financované
Európskou úniou
NextGenerationEU

PLÁN [OBNOVY]

MINISTERSTVO
INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA
A INFORMATIZÁCIE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Postup pre začatím trestného stíhania - všeobecne

- Predstavuje **prvé štádium** predsúdneho konania
- Je to **fakultatívne štádium** trestné konania, a teda nie je povinnou súčasťou každého prebiehajúceho TK
- Spočíva v **prijímaní TO a iných podnetov** o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že došlo k spáchaniu trestného činu
- Ak je z obsahu TO alebo iného podnetu zrejmé, že postup pred začatím trestného stíhania neprichádza do úvahy, príslušné ustanovenia TP sa nepoužijú a priamo sa začne štádium prípravného konania (Polák, 2023)

Predsúdne konanie

Postup pre začatím trestného stíhania

- TO je možné podať **prokurátorovi** alebo **policajtovi**
- O prijatí TO vydá písomné potvrdenie s **náležitostami** (čas a miesto podania, označenie orgánu a základné skutočnosti TO)
- Ak prokurátor alebo policajt po prijatí trestného oznámenia zistí, že je potrebné ho doplniť, doplnenie vykoná výsluchom oznamovateľa alebo poškodeného alebo vyžiadaním písomných podkladov od oznamovateľa

Predsúdne konanie

Postup pre začatím trestného stíhania

- jednotlivé úkony sú realizované prokurátorom alebo policajtom tak, aby mohol rozhodnúť do 30 dní od prijatia trestného oznámenia podľa § 197 TP alebo § 199 TP
- § 197 TP a § 199 TP smerujú k dvom rovinám:
 1. Rozhodnutia podľa § 197 TP
 2. Začatie trestného stíhania podľa § 199 TP

Postup pre začatím trestného stíhania

- § 197 TP - Ak nie je dôvod na začatie trestného stíhania alebo na postup podľa odseku 2 (odloženie veci, ak je trestné stíhanie neúčelné vzhľadom na § 215 ods. 2 TP), prokurátor alebo policajt uznesením vec:
 - a) **odovzdá** príslušnému orgánu na prejednanie priestupku alebo iného správneho deliktu,
 - b) **odovzdá** inému orgánu na disciplinárne konanie,
 - c) **odloží**, ak je trestné stíhanie neprípustné alebo ak zanikla trestnosť činu, alebo
 - d) **odmietne**.

Postup pre začatím trestného stíhania

- § 199 TP – ak nie je dôvod na postup podľa § 197 ods. 1 alebo 2 TP, **policajt začne trestné stíhanie** bez meškania, najneskôr **do 30 dní** od prijatia trestného oznámenia
- Trestné stíhanie sa začne **vydaním uznesenia**
- Trestné stíhanie sa môže začať aj **vykonaním zaistovacieho úkonu, neopakovateľného úkonu** alebo **neodkladného úkonu**
- Po vykonaní týchto úkonov je potrebné vyhotoviť ihneď uznesenie o začatí trestného stíhania, v ktorom sa uvedie, ktorým úkonom už bolo začaté trestné stíhanie

Vykonanie zaistovacieho úkonu, neopakovateľného úkonu alebo neodkladného úkonu

- **Zaistovací úkon** – úkony upravené v štvrtej hlave prvej časti TP, ktorými sa pre účely TK zaistujú osoby alebo veci, u ktorých z povahy veci vyplýva, že môžu byť využiteľné pre účely začatia trestného stíhania (najmä zadržanie a obmedzenie osobnej slobody podozrivej osoby, vydanie odňatie a prevzatie veci, zaistenie peňažných prostriedkov, zaistenie zaknihovaných cenných papierov, domová prehliadka, prehliadka iných priestorov a pozemkov)
- **Neodkladný úkon** – upravený v § 10 ods. 16 TP, charakteristický je tým, že sa musí vykonať ihneď inak môže byť jeho vykonanie zmarené, pričom neodkladnosť úkonu sa vzťahuje k časovému okamihu začatia trestného stíhania (napr. zadržanie podozrivej osoby, vykonanie domovej prehliadky a pod.)
- **Neopakovateľný úkon** – upravený v § 10 ods. 17 TP, ktorého charakteristickým znakom je skutočnosť, že taký úkon nebude možné v ďalšom konaní vykonať (výsluch svedka, ktorý zomiera, alebo výsluch osoby, ktorá sa na území SR nezdržiava)

Predsúdne konanie

Postup pre začatím trestného stíhania

- Uznesenie prokurátora alebo policajta vydané podľa § 197 TP nezakladajú prekážku rozhodnutej veci (*rei iudicatae*)
- Ani opakované konanie o totožnom skutku nepredstavuje porušenie zásady dvakrát o tej istej veci (*ne bis in idem*)
- Ak sa na základe ďalšieho trestného oznámenia zistené iné (nové skutočnosti) o už v minulosti posudzovanom skutku, ktoré v predchádzajúcom postupe pred začatím trestného stíhania neboli známe, je možné viesť o tomto skutku trestné stíhanie bez zrušenia rozhodnutia, ktoré bolo predtým vydané v režime § 197 ods. 1 TP (Polák, 2023)

Začatie prípravného konania

- Pre začatie trestného stíhania podľa § 199 TP musia byť splnené dve podmienky:
 - 1) Prijatie trestného oznámenia
 - 2) Nie je dôvod na postup podľa § 197 ods. 1 alebo 2 TP

PLÁN [OBNOVY]

Dokazovanie v trestnom konaní

- Je **zákonom upravený postup OČTK a súdu**, prípadne iných osôb smerujúcich k vyhľadaniu, zabezpečeniu, vykonaniu a zhodnoteniu poznatkov dôležitých na poznanie skutkových okolností významných pre rozhodnutie o vine a treste, ako aj pre postup v konaní (Ivor, Záhora, 2007)
- Jedno zo zásad uplatnená pri dokazovaní je vyjadrená v § 2 ods. 12 TP, a to že **OČTK v TK a súd hodnotia dôkazy zákonným spôsobom** podľa svojho vnútorného presvedčenia založeného na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu jednotlivo a v ich súhrne nezávisle od toho, či ich obstaral súd, OČTK, alebo niektorá zo strán

Dokazovanie v trestnom konaní

- Podstatným znakom prípustnosti získania dôkazu je jeho **zákonnosť**
- **Rozsah dokazovania je obmedzený predovšetkým okamihom podania obžaloby prokurátorom**, keďže podľa § 278 ods. 1 TP, súd môže rozhodovať len o skutku, ktorý je uvedený v obžalobnom návrhu
- Pri niektorých rozhodnutiach v rámci prípravného konania ako zmier, dohoda o vine a treste a podmienené zastavenie trestného stíhania (odklony TK) **je rozsah dokazovania užší** ako pri štandardnom podaní obžaloby

Dokazovanie v trestnom konaní

- Podľa § 2 ods. 10 TP OČTK v TK postupujú tak, aby bol **zistený skutkový stav veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti** a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie
- OČTK v TK obstarávajú dôkazy z úradnej povinnosti
- Právo obstaráť dôkazy majú aj strany
- Aktivita súdu je v tejto oblasti umožnená poukazujúc na § 2 ods. 11 TP, ktorý stanovuje, že súd môže vykonať aj dôkazy, ktoré strany nenavrhlí

Dokazovanie v trestnom konaní

- **Predmet dokazovania je obsiahnutý v § 119 ods. 1 TP, pričom v trestnom konaní treba dokazovať najmä:**
 - a) či sa stal skutok a či má znaky trestného činu,
 - b) kto tento skutok spáchal a z akých pohnútok,
 - c) závažnosť činu vrátane príčin a podmienok jeho spáchania,
 - d) osobné pomery páchatel'a v rozsahu potrebnom na určenie druhu a výmery trestu a uloženie ochranného opatrenia a iné rozhodnutia,
 - e) následok a výšku škody spôsobenú trestným činom,
 - f) výnosy z trestnej činnosti a prostriedky na jej spáchanie, ich umiestnenie, povahu, stav a cenu,
 - g) majetkové pomery na účely odňatia výnosov z trestnej činnosti.

Dôkaz vs. dôkazný prostriedok

- Je potrebné rozlišovať medzi inštitútmi: **dôkaz, dôkazný prostriedok**
- **Dôkaz** – priamy poznatok (informácia) dôležitý pre poznanie skutkových okolností významných pre rozhodnutie o vine a treste, ako aj pre postup v konaní v konkrétnej trestnej veci, získaný na základe a v súlade s TP z dôkazného prostriedku
- **Dôkazný prostriedok** – zákonom upravený procesný postup OČTK a súdu, účelom ktorého je získať dôkaz z prameňa dôkazu
- **Nositeľ dôkazu** - je materiálny alebo digitálny substrát, na ktorom je zachytená informácia relevantná pre dokazovanie (nejestvuje legálna definícia)

Dôkaz vs. dôkazný prostriedok

- TP v zásade nerozlišuje medzi štandardnými a elektronickými dôkazmi
- Legálne definície:
 - Podľa § 119 ods. 3 TP **za dôkaz môže slúžiť všetko**, čo môže prispieť na **náležité objasnenie veci** a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona alebo podľa osobitného zákona
 - Podľa § 119 ods. 3 TP **dôkaznými prostriedkami sú najmä** výsluch obvineného, svedkov, znalcov, posudky a odborné vyjadrenia, previerka výpovede na mieste, rekognícia, rekonštrukcia, vyšetrovací pokus, obhliadka, veci a listiny dôležité pre trestné konanie, oznámenie, informácie získané použitím informačno-technických prostriedkov alebo prostriedkov operatívno-pátracej činnosti

Dôkazné prostriedky

- **Dôkaznými prostriedkami sú najmä:**

- výsluch obvineného, a jeho osobitná forma- konfrontácia
- výsluch svedkov, a jeho osobitná forma- konfrontácia
- výsluch znalcov, ktorý vychádza zo znaleckej činnosti
- posudky a odborné vyjadrenia,
- preverka výpovede na mieste,
- rekognícia,
- rekonštrukcia,
- vyšetrovací pokus,
- obhliadka,
- veci a listiny dôležité pre trestné konanie,
- oznámenie,
- informácie získané použitím informačno-technických prostriedkov alebo prostriedkov operatívno-pátracej činnosti.

Postupy, ktorými možno získať dôkazy upravené inými zákonmi (I.)

- Získavanie obrazových alebo obrazovo-zvukových záznamov o monitorovaní priestoru prístupného verejnosti kamerovým systémom podľa zákona č. 18/2018 Z.z. o ochrane osobných údajov
- Získavanie zvukových, obrazových, alebo obrazovo-zvukových záznamov použitím ITP oprávnenými subjektmi (PZ, SIS, ZVJS, Finančná správa)
- Vyhотовovanie záznamov kamerovým systémom v priestoroch športových zariadení podľa § 21 ods. 1 a 4 zákona č. 1/2014 Z.z. o organizovaní verejných športových podujatí
- Vyhотовovanie obrazových záznamov kamerovým systémom v priestoroch bánk a bankomatov podľa § 38a ods. 2 písm. b) a § 93a ods. 7 zákona č. 483/2001 Z.z. o bankách

PLÁN [OBNOVY]

Postupy, ktorými možno získať dôkazy upravené inými zákonmi (II.)

- Získavanie informácie postupom podľa zákona č. 563/2009 Z.z. o správe daní
- Získavanie informácií postupom podľa zákona č. 101/2010 Z.z. o preukazovaní pôvodu majetku
- Získavanie informácie podľa zákona č. 289/2016 Z.z. o vykonávaní medzinárodných sankcií
- Služobné zákroky príslušníkov PZ pri vykonávaní oprávnení policajta podľa § 17 až 33 PZ pri využívaní ITP a prostriedkov operatívno-pátracej činnosti podľa § 36 až § 41a ZPZ

Dôkaz (I.)

- Za dôkaz možno považovať aj informácie uvedené v TO (§62 TP)
- TO môže byť na hlavnom pojednávaní v súlade s § 269 TP prečítané ako listinný dôkaz (uznesenie NS SR z 30. apríla 2013, sp.zn. 2 To 2/2013)
- Ako dôkaz neobstojí myšlienkový proces sumarizácie a hodnotenia dôkazov vypracovaný vyšetrovateľom ako jeho vlastná pomôcka pri vyšetrovaní (R 4/1982)
- Opisy skutku obvineným alebo svedkom, ktoré sú súčasťou opisnej časti znaleckého posudku, nemôžu byť použité ako dôkaz, nakoľko nejde o dôkaz vykonaný súdom ani OČTK v TK (R 49/1968-I.)

Dôkaz (II.)

- Nie je vylúčené aby znalec, ktorý vyjadrenie obvineného alebo svedka ku skutku získal v rámci znaleckého skúmania, bol vypočutý ako svedok. V prípade že sú tieto vyjadrenia súčasťou znaleckého posudku, tak môže k týmto skutočnostiam znalec vypovedať v rámci výsluchu znalca
- Taktiež informácie získané výsluchom podľa § 196 ods. 2 TP a informácie získané v rámci podania vysvetlenia podľa § 17 ZPZ nemajú charakter dôkazu v trestnom konaní (R 26/1989), ale môžu slúžiť na posúdenie, či budú tieto informácie získané v súlade s § 119 ods. 3 TP (český judikát R 45/1994)

Elektronické dôkazy

- Prirodzene, s elektronickým dôkazmi budú spojené viaceré špecifiká
- Dôležité bude predovšetkým ako overiť **vierohodnosť** dôkazu, teda:
 - **autenticitu** dôkazu (je dôkaz pravý?) a
 - **integritu** dôkazu (bol dôkaz menený?)

Zdroj: <https://bezpecnevo firme.eset.com/sk/firemna-bezpecnost/kyberneticke-vysetrovanie-ako-digitalna-forenzna-analyza-odhaluje-pravdu>

Tradičné dôkazy vs. elektronické dôkazy

Kritérium	Tradičné dôkazy	Elektronické dôkazy
Povaha dôkazu	Hmotná alebo priamo vnímateľná (listiny, hmotné veci, výpovede)	Nehmotná, digitálna (dáta uložené na nosiči)
Existencia dôkazu	Existuje nezávisle od technológie	Viazaný na technické zariadenie (nositeľ dôkazu)
Manipulovateľnosť	Zmena je spravidla viditeľná, zistiteľná alebo inak vnímateľná	modifikácia môže byť bez zjavnej stopy
Integrita dôkazu	Menej ohrozená, zásahy sú často identifikovateľné	Vysoko ohrozená, vyžaduje technické zabezpečenie
Spôsob zaistenia	Fyzické odňatie alebo zabezpečenie veci	Komplexné – zahŕňa nositeľ aj dáta, vyžaduje špeciálne postupy
Reprodukovateľnosť	Originál je jedinečný, kópie majú nižšiu hodnotu	Možnosť presnej kópie bez straty kvality
Hodnotenie dôkazu	Založené najmä na logike a vierohodnosti	Vyžaduje technické znalosti, alebo znalecké dokazovanie
Časová stabilita	Relatívne stabilné v čase	Dynamické, meniace sa v čase, rýchlo zanikajúce
Závislosť od odbornosti	Nižšia	Vysoká
Riziko zničenia/straty	Skôr fyzické poškodenie	Jednoduché vymazanie, prepísanie alebo strata dát

Tradičné dôkazy vs. digitálne dôkazy

- Pri odhaľovaní a vyšetrowaní počítačovej kriminality **predstavujú elektronické dôkazy kľúčový nástroj** na preukázanie spáchania trestného činu a zistenie páchatel'a.
- Elektronické dôkazy sú termíny, ktoré sa niekedy **používajú zameniteľne** s IT dôkazmi, digitálnymi dôkazmi a počítačovými dôkazmi (Záhora, 2022)

Zdroj: obrázok generovaný ChatGPT

Dôkaz vs. dôkazný prostriedok vs. prameň dôkazu

Dôkaz	Dôkazný prostriedok	Prameň dôkazu
Obsah výpovede	Výsluch svedka	Svedok
Obsah výpovede	Výsluch znalca	Znalec
Obsah posudku	Znalecký posudok	Digitálna stopa

Digitálne dôkazy

- Digitálne dôkazy sú prejavom kybernetickej kriminality vo vonkajšom svete a zároveň prostriedkom na jej odhaľovanie a objasňovanie (Romža, 2021)
- LOCAROOV princíp sa uplatňuje aj v oblasti digitálnych informačných systémov – akákoľvek činnosť alebo aktivity v informačnom systéme zanecháva v ňom informácie o svojom priebehu, nezávisle na tom, či to je cielená alebo nevedomá činnosť užívateľa alebo aktivita vyvolaná nezávisle na človeku nejakým vonkajším podnetom alebo aktivita automatická. Tieto informácie sú v digitálnej podobe a sú digitálnymi stopami o činnosti, ktorá ich vyvolala (Porada, 2019)

PLÁN [OBNOVY]

Digitálna stopa

- digitálna stopa, ktorá je uložená na akomkoľvek záznamovom médiu, nadobúda status digitálneho vecného dôkazu
- medzi digitálnym dôkazom a digitálnou stopou, neexistuje obsahový rozdiel (Romža, 2021)

PLÁN [OBNOVY]

Špecifiká zaistovania elektronických dôkazov

- Nehmotná povaha dôkazu
- Viazanosť dôkazu na nositeľ dôkazu
- Vysoká miera volatility
- Zvýšené riziko zásahu do integrity dôkazu

Zdroj: <https://www.digitalnypriestor.sk/digitalne-dokazy-zbieraj-ich-ako-profesional/>)

Zaistovanie digitálnych stôp

- Zaistovanie elektronických dôkazov predstavuje špecifickú procesnú činnosť orgánov činných v trestnom konaní, ktorej cieľom je **zabezpečiť relevantné digitálne informácie tak, aby bola zachovaná ich použiteľnosť v dokazovaní**, najmä z hľadiska autenticity a integrity dôkazu
- Môže byť realizované v režime Trestného poriadku, alebo zákona o policajnom zbore
- v Trestnom poriadku je zaistenie upravené prostredníctvom viacerých procesných inštitútov, relevantným bude predovšetkým § 91 TP (uchovanie, vydanie a odňatie počítačových údajov)
- Pre účely použiteľnosti dôkazu v trestnom konaní je nevyhnutné, aby bol zabezpečený v súlade s procesnými pravidlami trestného práva

PLÁN [OBNOVY]

Uchovanie, vydanie a odňatie počítačových údajov

- Ak je na účely dokazovania nevyhnutné uchovanie uložených počítačových údajov vrátane prevádzkových údajov, ktoré boli uložené prostredníctvom počítačového systému, môže predseda senátu a pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní prokurátor vydať príkaz, ktorý musí byť odôvodnený aj skutkovými okolnosťami, osobe, v ktorej držbe alebo pod ktorej kontrolou sa nachádzajú také údaje, alebo poskytovateľovi takých služieb, aby
 - a) také údaje uchovali a udržiavali v celistvosti
 - b) umožnili vyhotovenie a ponechanie si kópie takých údajov
 - c) znemožnili prístup k takým údajom,
 - d) také údaje odstránili z počítačového systému
 - e) také údaje vydali na účely dokazovania.

Zaistovanie elektronických dôkazov

- Pokiaľ pôjde napríklad o počítač, mobil či UBS je možné aplikovať príslušné ustanovenia Trestného poriadku o zaistení vecí
- Zaistenie však môže prebiehať aj „na diaľku“ napríklad keď je sa jedná o cloudové úložiská alebo servery
- V danom prípade sa aplikuje § 91 TP
- Dôležitá je kontinuita zaistenia (*chain of custody*)

PLÁN [OBNOVY]

Zaistovanie elektronických dôkazov

- Osoba, v ktorej držbe alebo pod ktorej kontrolou sa nachádzajú počítačové údaje, vydá tieto údaje, alebo poskytovateľ služieb vydá informácie týkajúce sa týchto služieb, ktoré sú v jeho držbe alebo pod jeho kontrolou, tomu, kto vydal príkaz alebo osobe uvedenej v príkaze (§91 ods. 5 TP)
- Ak osoba, v ktorej držbe alebo pod ktorej kontrolou sa nachádzajú počítačové údaje, tieto údaje na základe príkazu podľa odseku 1 nevydá, môže ich ten, kto vydal príkaz podľa odseku 1 alebo osoba uvedená v príkaze podľa odseku 1 odňať (§91 ods. 6 TP)
- Rovnako tak je potrebné sa zaoberať aj otázkami primeranosti, resp. *proportionality* zásahu vo vzťahu ku zásahu do súkromia, ale aj v nadväznosti na rozsah a obsah, ktorý je potrebné zaistiť

Zoznam použitých zdrojov

- Romža, S. VYUŽÍVANIE DIGITÁLNYCH DÔKAZOV PRI ODHAĽOVANÍ A OBJASŇOVANÍ KYBERNETICKEJ KRIMINALITY in: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2021
- Polák, in: ZÁHORA, J. ŠIMOVČEK, I. POLÁK P. a kol. Trestný poriadok. Komentár. Zväzok II. (§ 196 až 569). 1. vydanie. : Praha Wolters Kluwer ČR, a.s. 2023
- ŠIMOVČEK, I. SZABOVÁ, E. a kol. Trestné právo procesné. 4. vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023, ISBN 978-80-7380-927-0
- PORADA, V. a kol.: Kriminalistika, technické, forenzné a kybernetické aspekty, 2. aktualizované a rozšírené vydanie; PLZEŇ: Aleš ČENĚK; 2019
- Záhora, J. Druhý dodatkový protokol k Dohovoru o počítačovej kriminalite, týkajúci sa posilnenej spolupráce a sprístupňovania elektronických dôkazov, Justičná revue 11/2022, dostupné na: <https://www.legalis.sk/clanky/3069/druhy-dodatkovy-protokol-k-dohovoru-o-pocitacovej-kriminalite-tykajuci-sa-posilnenej-spoluprace-a-spristupnovania-elektronickyh-dokazov>, navštívené dňa 03.04.202

Financované
Európskou úniou
NextGenerationEU

PLÁN [OBNOVY]

MINISTERSTVO
INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA
A INFORMATIZÁCIE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ďakujem za pozornosť

 meno.priezvisko@upjs.sk

 <https://cyberawareness.sk>